

Puhe- ja kirjakielen eroja: kirjaimet ja äänteet

Tuula Jäppinen

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Mitä opit tästä diaesityksestä?

- Onko puhekieli sinulle tutumpaa kuin kirjakieli (normien mukainen kieli)? Oletko oppinut suomea kotona tai kavereilta lähinnä puhumalla?
- Tähän esitykseen on koottu yleisimpiä puhe- ja kirjakielen eroja äänne- ja kirjaintasolla.
- Puhe- ja kirjakielen eroja esittelevään materiaaliin kuuluu tämän diasarjan lisäksi opetusvideoita ja H5P-harjoituksia, jotka löytyvät Kielibuusti-portaalista (kielibuusti.fi).

Peruseriaatteet

- Suomea kirjoitetaan samalla tavalla kuin puhutaan.
- Äännettä vastaa aina yksi ja sama kirjain.
- Lyhyt äänne kirjoitetaan yhdellä kirjaimella ja pitkä äänne niin, että kirjoitetaan kaksi samaa kirjainta. Joskus äänteen pituus vaikuttaa sanan merkitykseen: *sata* / *sataa* / *saattaa*.

Poikkeuksia äänteiden merkinnässä

- Äng-äänne (ŋ) kirjoitetaan kirjainyhdistelmällä nk tai ng
lyhyt äänne: **nk**, esimerkiksi sanassa Helsinki (sanotaan "helsiŋki")
pitkä äänne: **ng**, esimerkiksi sanassa Helsingissä (sanotaan "helsiŋgissä")
- Kirjainyhdistelmä **np** äännetään samoin kuin "mp", esimerkiksi sanassa onpa (sanotaan "ompa")
- Joskus vokaaliloppuinen sana ja sitä seuraava konsonanttialkuinen sana tai liite äännetään yhdessä niin, että konsonantti kuulostaa pitkältä, vaikka kirjoituksessa on vain yksi konsonantti:
Tule tänne! (sanotaan "tule**tt**änne"), minullekin (sanotaan "minulle**kk**in")

Tekijässä -ija/ijä

- Puheessa "j" kuuluu vain heikosti tai ei ollenkaan, mutta kirjoituksessa j-kirjain tarvitaan tekijännimissä: *opiskelija, harjoittelija, työntekijä ...*

Puhekielessä pitkä vokaali - kirjakielessä kaksi eri vokaalia

Puheessa on pitkä vokaali joskus silloinkin, kun kirjakielessä on kaksi eri vokaalia eri tavuissa. Viimeinen vokaali on **a** tai **ä**. Esimerkiksi:

- partitiivimuodot (Mitä?/Ketä?): 3 euroa (puheessa euroo), 2 tyttöä (puheessa tyttöö)

- sanat, joiden perusmuodon tai taivutusvartalon lopussa on ea tai eä:

oikea (puheessa oikee), tärkeä (puheessa tärkee) - adjektiiveja

lähteä (puheessa lähtee), kertoa (puheessa kertoo) - verbien perusmuotoja

haluan (puheessa haluun), siivoan (puheessa siivoon) - verbien taivutusmuotoja

Harjoittele!

- Katso opetusvideot puhe- ja kirjakielen eroista ja tee tähän teemaan liittyvät H5P-harjoitukset.
- Jos opiskelet kurssilla, löydät muut materiaalit kurssin verkkoympäristöstä. Ne löytyvät myös Kielibuustin portaalista.

©2023 Tuula Jäppinen

Tekstitaidot: Puhe- ja kirjakielen eroja, kesäkuu 2023, jonka tekijät ovat Laura Uusitalo (Haaga-Helia amk), Tuula Jäppinen (Haaga-Helia amk) ja Felix Mäkelä (HY), on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä.

Materiaali on saatavilla osoitteessa kielibuusti.fi.